

En industritomt vid Gersilla i Kungsör

Särskild utredning, etapp 1 och 2

Råsta 1:7
Kung Karls socken
Södermanland

Jan Äblström

En industritomt vid Gersilla i Kungsör

Särskild utredning, etapp 1 och 2

Råsta 1:7
Kung Karls socken
Södermanland

Jan Äblström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2008

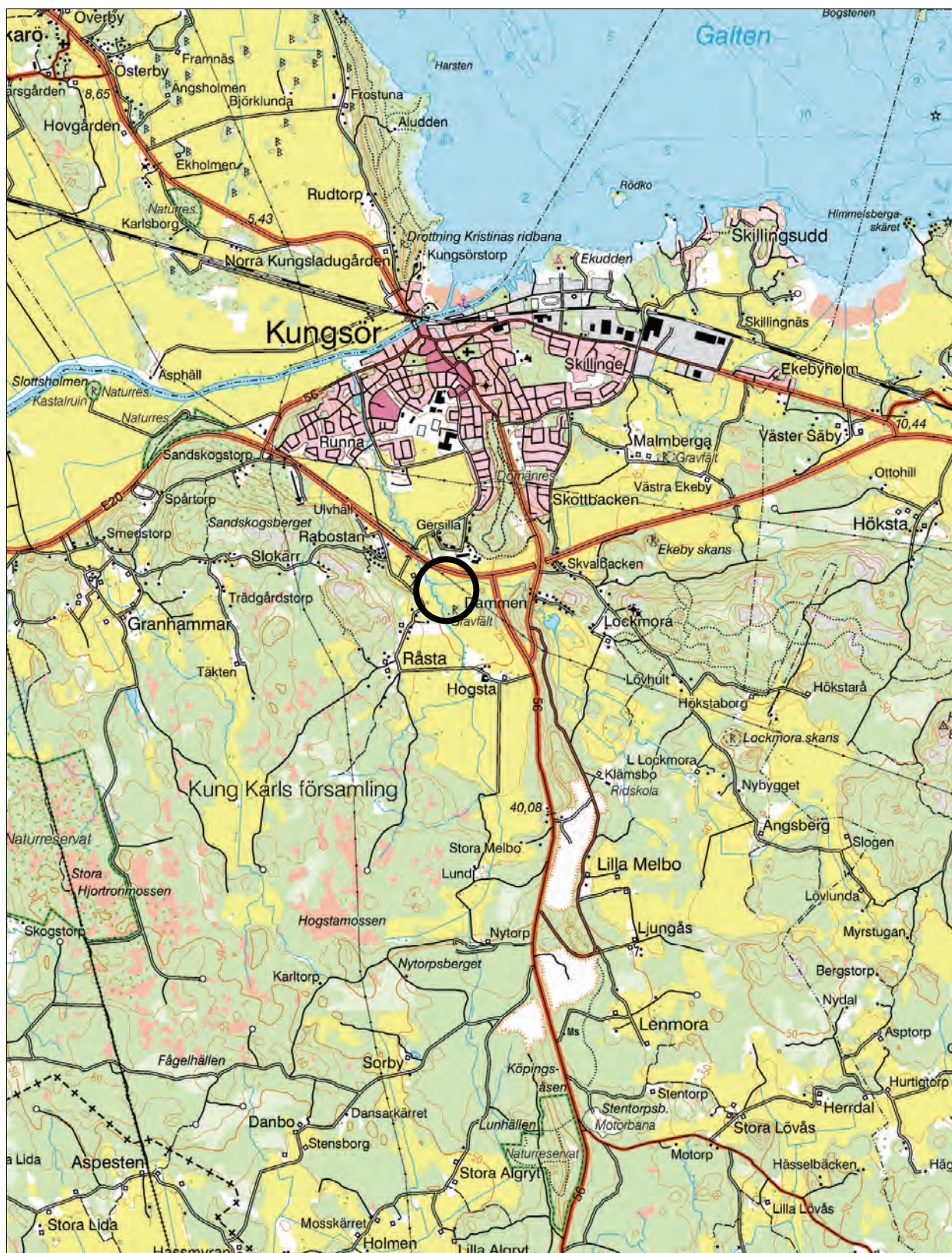
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86019-69-3

Tryck: Just Nu, Västerås 2008.

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningresultat.....	8
Sammanfattning.....	9
Referenser.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Bilaga 1. Utsnitt ur laga skifteskartan.....	11
Bilaga 2. Utsnitt ur häradsekonomen.....	12

Figur 1. Utredningsområdets läge markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan, blad 10G NV Eskilstuna. Skala 1:50 000.

Inledning

Kulturmiljövård Mälardalen (KM) genomförde under en dag i september 2008 en särskild utredning, etapp 1–2 med anledning av en möjlig framtida byggnation i utkanten av Kungsör. Det är företaget Nibro AB som önskar uppföra en industribyggnad och anlägga en anslutningsväg inom fastigheten Råsta 1:7. För anslutningsvägen finns två alternativa sträckningar, 1 och 2. I omgivningarna finns det flera fornlämningar och det var risk för ytterligare fornlämningar inom exploateringsytan.

Länsstyrelsen gav därför genom direktval KM i uppdrag att genomföra en särskild utredning, etapp 1–2. KM utarbetade en undersökningsplan som inkom till länsstyrelsen den 11 augusti 2008. Länsstyrelsen fattade därefter beslut om utredningen den 27 augusti (1st dnr 431-4789-08). Nibro AB beställde och bekostade den särskilda utredningen. Jan Ählström ansvarade för utredningen och har utarbetat rapporten.

Målsättning och metod

Enligt undersökningsplanen syftade den särskilda utredningen till att klargöra om den planerade byggnationen skulle beröra fornlämning som inte är känd. Fornlämningar som inte var synliga i markytan skulle lokaliseras.

Utredningen omfattade en kart- och arkivstudie samt sökschaktning. Vid kartstudien studerades laga skifteskartan (upprättad 1870) och häradsekonomen (från 1910-talet) avseende bebyggelse och markanvändning. De studerade kartorna är bilagda i rapporten med utredningsområdet ungefärligen markerat. Arkivstudien omfattade en sammanställning av de kända fornlämningarna enligt Fornminnesregistret.

Det grävdes sökschakt i marken som skall bebyggas och där anslutningsvägen enligt alternativ 2 är tänkt att ligga. Efter samråd med länsstyrelsen grävdes det inte schakt för vägalternativ 1 då marken redan hysar fornlämning och för att den gränsar till en värdefull hagmark. Det grävdes inte heller schakt i den del av den tänkta vägen som löper i nordvästlig riktning mot Gersilla gård. Marken är där låglänt, delvis hårdjord och redan utnyttjad som väg. Den bedöms inte hysa fornlämning.

Schakten grävdes en skopbredd breda (1,5 meter), 5–15 meter långa, oftast runt 8 meter, och 0,3–0,4 meter djupa. Schakten dokumenterades på en handritad plan i skala 1:2 500. Schakten beskrevs översiktligt och lades igen. Det togs digitala översiktsskildbilder.

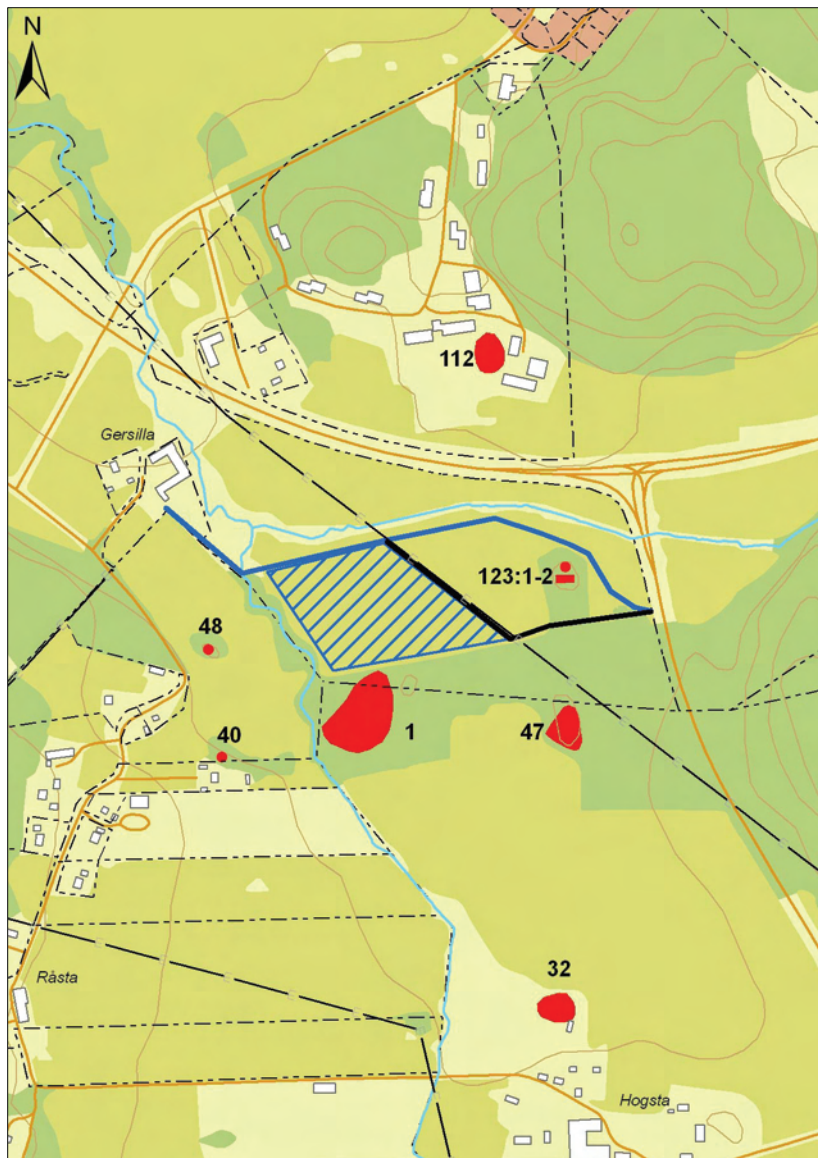
Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet är 34 000 m² stort och ligger söder om Kungsör vid gården Gersilla. Marken omfattar till övervägande del flack åker med en låg höjdrugg i nordväst. En sträcka av vägalternativet 1 berör hagmark. Området ligger 20–25 m ö h.

Gersilla omnämns första gången i skrift på 1580-talet (Alström m fl 2002). Söder om Gersilla ligger byarna/gårdarna Råsta och Hogsta vars namnskick antyder en etablering under yngre järnålder. Gersilla gamla tomt ligger strax nordväst om

utredningsområdet där den sammanfaller med det nuvarande gårdsläget. De studerade kartorna anger området som obebyggt och marken har nyttjats som åker och äng eller (skogs) bete (se bilaga 1–2).

I områdets närhet förekommer fyra gravfält och tre ensamliggande gravar (se figur 2 och tabell 1). Merparten av fornlämningarna ligger söder om utredningsområdet. Området har inte tidigare berörts av någon arkeologisk undersökning.

Figur 2. Utredningsområdet markerat. Området som skall bebyggas är snedstreckat, vågalternativ 2 är markerat med en blå linje och vågalternativ 1 med svart linje. Fornlämningarna är markerade med rött. Utdrag ur Fastighetskartan, blad 10G 7d. Skala 1:10 000.

Tabell 1. De kända fornlämningarna.

<i>Fornlämning, RAA nr</i>	<i>Typ</i>
1	Gravfält, 23 högar, 19 runda stensättningar
32	Gravfält, 5 runda stensättningar
40	En rund stensättning
47	Gravfält, 1 röse och 16 runda stensättningar
48	En rund stensättning
112	Gravfält, 1 hög, 11 runda stensättningar
123:1–2	En stensättning, en husgrundsterrass

Figur 4. Vy över utredningsområdet från väster. I bild syns några av de schaket som grävdes på höjdryggen. Foto J. Åhlström.

Undersökningsresultat

Det grävdes totalt 65 schakt vilket grovt motsvarar 975 m² (se figur 3).

47 av schakten grävdes på platsen som skall bebyggas. Schaktbottnarna bestod av silt med visst inslag av morän och sten på höjdryggen. Matjorden var i stort sätt helt fri från tegel och sentida järnföremål (t ex spik). I ett av schakten på höjdryggen (A på figur 3) påträffades en mörkfärgning bemängd med skarpkantad sprängd sten. Mörkfärgningen är stolphålsliknande. Det förekom inte någon kulturpåverkan i övrigt i schaktet eller i de intilliggande schakten. Mörkfärgningen indikerar inte någon förhistorisk boplatz eller annan boplatzlik aktivitet. Den är med säkerhet sentida och kan möjligen knytas till stenröjning. Det framkom inte något av antikvariskt intresse i marken som skall bebyggas.

Figur 3. Schaktplan. Utdrag ur Fastighetskartan, blad 10G 7d. Skala 1:3000.

I marken där vägen enligt alternativ 2 är tänkt att anläggas grävdes 18 schakt. Här bestod schaktbottnarna av orörd silt i väster och orörd lera i öster. I tre av schakten (B–D på figur 3) förekom det ett 0,05–0,1 meter tjockt mörkfärgat homogent lager mellan matjorden och den orörda leran. Lagret var inte fyndförande och utgör troligtvis en äldre odlingshorisont. Det framkom inte något av antikvariskt intresse i marken där vägen enligt alternativ 2 är tänkt att löpa.

KM anser att det inte föreligger något hinder avseende förekomst av fornlämning för en framtida exploatering enligt de redovisade planerna. En förutsättning är att vägen anläggs enligt alternativ 2. Om vägalternativ 1 blir aktuellt fordras antikvariska åtgärder. Det är länsstyrelsen som äger beslutet om ärendets fortsatta hantering.

Sammanfattning

KM har genomfört en arkeologisk särskild utredning, etapp 1 och 2 vid Gersilla i Kungsör med anledning av en eventuell framtida exploatering av ett markområde. Det är Nibro AB som vill bebygga marken och anlägga en anslutningsväg. För vägen finns två alternativa sträckningar, alternativ 1 och 2.

Markområdet ligger i närheten av Gersilla byläge, som är en by med skriftliga belägg till 1500-tal, samt nära några gravfält, några ensamliggande gravar och en husgrunds-terrass.

Markområdet är 34 000 m² stort och består till övervägande av del flack åkermark. Utredningen omfattade en kart- och arkivstudie, varvid en laga skifteskarta och häradsekonomen studerades, samt en genomgång av Fornminnesregistret. Det grävdes sökschakt i hela området utom för vägalternativ 1 och i den del av anslutningsvägen som ligger närmast Gersilla gård.

Enligt de studerade kartorna motsvarar den historiskt belagda markanvändningen ungefär dagens förhållanden och kartorna visar inte på någon bebyggelse. Det indikerades inte någon fornlämning i de grävda schakten.

KM anser därför inte att det krävs ytterligare antikvariska åtgärder med hänsyn till fornlämningsförekomst. Undantaget om vägen anläggs enligt alternativ 1 vilket bedöms fordra antikvariska åtgärder. Länsstyrelsen äger beslutet om ärendets vidare hantering.

Referenser

Laga skifteskarta, Gersilla, 1872, LMV akt, 19-KUR-153

Häradsekonomen, blad Kungsör 1905–11

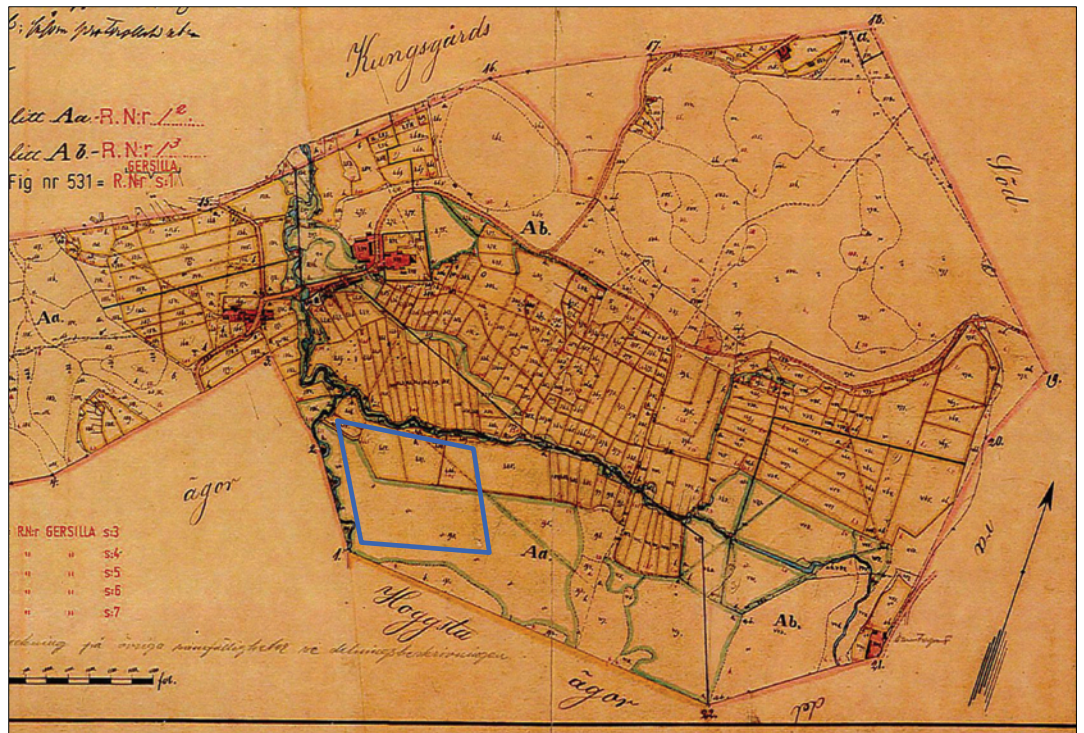
Uppgifter ur Fornminnesregistret

Alström, U, Anttila, K, Jonsson, K, Sjökvist, H, Zetterberg, C. 2002. *Beskrivning av kulturmiljön längs Arbogaån mellan Arboga och Kungsör*. Västmanlands läns museum. Kulturmiljöavdelningen Rapport 2001:35. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>KM dnr:</i>	08092
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-4789-08, 2008-08-27
<i>Undersökningsperiod:</i>	2008-09-22
<i>Arkeologtimmar:</i>	8 timmar
<i>Maskintimmar:</i>	10 timmar
<i>Exploateringsyta:</i>	34 000 m ²
<i>Personal:</i>	Jan Ählström
<i>Belägenhet:</i>	Råsta 1:7
<i>Ekonomisk karta:</i>	
<i>Koordinatsystem:</i>	Rt 90
<i>Koordinater:</i>	X6587227,357 Y1516429,629
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning är gjord
<i>Inmätningmetod:</i>	Manuell
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Slutförvaras hos Antikvarisk Topografiska Arkivet, Riksantikvarieämbetet
<i>Fynd:</i>	-

Bilaga 1. Utsnitt ur laga skifteskartan

Bilaga 2. Utsnitt ur häradsekonomen

